

OPINNÄYTETYÖ

Tavoitteena todistus

Pauliina Terämaa

Yhteisöpedagogi

(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

5/2021

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Koulutuksen nimi Yhteisöpedagogi

Tekijä: Pauliina Terämaa
Opinnäytetyön nimi: Tavoitteena todistus
Sivumäärä: 30 ja 1 liitesivua
Työn ohjaaja: Tarja Jukkala
Työn tilaaja: Helsingin kaupungin lastensuojelun jälkihuolto

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on löytää uusia rakenteita joilla tuetaan niitä nuoria, jotka ovat lastensuojelun jälkihuollon asiakkaita ilman peruskoulun päättötodistusta. Tarkoituksena on löytää keinot, joilla autetaan nuoret yhteiskunnan aktiivisiksi kansalaisiksi, että heistä saadaan veronmaksajia.

Tutkimus toteutettiin haastattelututkimuksena. Haastattelin kuutta eri ihmistä. He toimivat lastensuojelun sekä opetuksen eri osa-alueilla. Haastateltavat työskentelivät sekä lastensuojelun työntekijöinä että opettajina. Tutkimus on laadullinen tutkimus.

Aineistoa analysoin induktiolahtoisesti. Värikoodasin tulokset ja etsin niistä yhtäläisyyksiä ja eroja nykyisten toimintatapojen pohjalta. Sisällön analyysin pohjalta etsin mahdollista uutta selkeää toimintatapaa, jolla saadaan ohjattua nuoret peruskoulun opintojen piiriin.

Tuloksissa nousi esille käsitteet “saattaen vaihdettava” ja läsnäoleva aikuinen. Tältä pohjalta lähdin rakentelemaan erilaisia mahdollisuuksia miten nuoria voitaisiin tukea niin, että eri siirtymissä heidät saatellaan elämässä eteenpäin niin kauan, kunnes he selviävät itsenäisesti. Takarajana on pidettävä kuitenkin 25 vuotta, jolloin lastensuojelun jälkihuolto lakkaa. Tämä takaraja on hyvä nuorille itselleenkin, koska se motivoi heitä käyttämään tukiverkostoja hyödyksi. Edellytyksenä on, että nämä toimintamallit ovat tarpeeksi helposti saavutettavissa. Takaraja myös kannustaa omatoimisuuteen.

Aineiston pohjalta lähdin rakentamaan ehdotelmaa yhteistyöstä kansanopiston kanssa. Koska kyseessä on lukumäärällisesti pieni joukko, ei kustannukset yhtä opiskelijaa kohti ole kaupungille kovin suuret. Etenkin jos vertaa siihen mahdollisuuteen, ettei nuori saavuta peruskoulun päättötodistusta ja syrjäytyy sen vuoksi. Peruskoulun päättötodistuksen saavuttamisen jälkeen nuori tarvitsee vielä tukea ja tukijan, joka auttaa häntä selviämään itsenäisestä asumisesta ja jatkokoulutuksesta. Tähän tarvittaisiin työntekijää, joka on enemmän konkreettisesti läsnä nuoren arjessa. Nykyisiä asumisharjoitteluyksiköitä kannattaisi hyödyntää, mutta tuoda näihin yksiköihin työntekijän, joka auttaa arjenhallinnan opettelussa. Asumisharjoittelun jälkeen nuoren siirryttyä itsenäiseen elämään hän tarvitsee edelleenkin tukea. Tähän olisi hyvä palkata esimerkiksi yhteisöpedagogi, joka tukisi nuorten arjessa selviämistä.

Asiasanat: Syrjäytyminen, koulupudokkuus, peruskoulun päättötodistus, lastensuojelun jälkihuolto

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences

Name of the Degree Programme: Community educator

Author: As target a certificate

Title: Pauliina Terämaa

Number of Pages: 30 and 1 attachment pages

Supervisor(s): Tarja Jukkala

Commissioned by: Aftercare for the protection of the City of the Helsinki

The purpose of this thesis is to find new structures to support young people who are aftercare clients of child welfare without a comprehensive school certificate. The aim is to find ways to help young people become active citizens in society so that they become taxpayers.

The study was conducted as an interview study. I interviewed six different people. They work in various areas of child welfare and education. The interviewees worked as both child welfare workers and teachers. This research work is qualitative in nature.

I analyze the data inductively. I color-coded the results and looked for similarities and differences based on current practices. Based on the analysis of the content, I sought a possible new clear way of guiding young people into comprehensive school studies.

The results highlighted the concepts of “continuum of support” and ”attentive adult”. It was on this basis that I set out to construct various possibilities for how young people could be supported so that, in different transitions, they would be supported along in life until they survived on their own. However, the goal to achieve this must be by the time the young person is 25 years old, when after-care of child welfare ceases. This deadline is good for young people themselves as well, as it motivates them to take advantage of support networks.

The prerequisite is that these structures are sufficiently accessible. The deadline also encourages self-initiativet. Based on the material, I set out to build a proposal for cooperation with Folk High Schools. Due to the small number of cases involved, the cost per student is not very high for the city. This is especially the case when compares to the possibility that a young person would not obtain a comprehensive school certificate and would therefore become marginalized. After obtaining the comprehensive school certificate, the young person still needs support and a supporter to help him or her cope with independent living and further education. This would require an employee who is more tangibly present in the young person's daily life. Existing independent living program housing units should be utilized, with the addition of an employee to these units to help learn management of everyday life. Following the independent living program, the young person still needs support after transitioning to an independent life. For this, it would be good to hire a community educator, for example, who would support young people's coping in their everyday lifeves.

Keywords: Marginalization, primary school dropout, primary school certificate, after-care of child welfare

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	YHTEISTYÖKUMPPANIT	7
	2.1 Tutkimuksen tilaaja.....	7
	2.2 Etsivä nuorisotyö	7
	2.3 Toisen luvun ensimmäinen alaluku	7
	2.4 TE-toimisto	8
3	LASTENSUOJELUN JÄLKIHUOLLON ASIAKKUUS JA SYRJÄYTYMINEN	10
	3.1 Lastensuojelun jälkihuolto	10
	3.2 Koulupudokkuus ja jälkihuolto.....	11
	3.3 Syrjäytyminen.....	13
	3.4 NEET-nuoret.....	14
	3.5 Lastensuojelun jälkihuollon asumisharjoittelu	14
	3.6 Itsenäistymisen vaiheet ja työkalu	15
	3.6.1 Kohti itsenäistä asumista tukiasuntojen kautta.....	16
	3.6.2 Aikuistumisen haasteet jälkihuollossa.....	17
4	TUTKIMUSMENETELMÄT JA TIEDONKERUU	19
5	ANALYYSI.....	21
	5.1 Olemassa olevia keinoja	21
	5.2 Konkreettisia tekoja	22
	5.3 Uusia innovaatioita	22

6	JOHTOPÄÄTÖKSET	24
7	POHDINTA JA ARVIOINTI	27
	LÄHTEET	28

1 JOHDANTO

Tutkin opinnäytetyössäni Helsingin kaupungin pyynnöstä jälkihuollon rakenteita koulupudokkaiden näkökulmasta. Kyse on marginaaliryhmästä ja heillä on usein elämänhallinnan haasteita muillakin osa-alueilla. Tarkoitukseni on löytää toimintamalleja, joilla voitaisiin tukea kouluun paluuta ja jatko-opintoihin pääsyä, sekä yleistä hyvinvointia asumisen ja itsenäistymisen kautta.

Olen työssäni tavannut paljon nuoria, jotka ovat jääneet vaille jatko-opintopaikkaa. Olen työskennellyt kansanopistossa sekä lastenkodissa. Näiden nuorten tilanne on jäänyt mieleen, miten heitä olisi voinut tukea ja olisiko ollut jotain ennaltaehkäiseviä toimintoja heille. Ylipäätään syrjäytymiseen liittyvät asiat kiinnostavat minua. Haluan tulevassa työssäni olla vaikuttamassa siihen, että syrjäytyneitä ja koulupudokkaita olisi vähemmän. Siksi tämä tarjoutunut tilaisuus houkutteli perehtymään myös lopputyössäni tähän aiheeseen. Perusopetuslaki muuttui (2021) juuri koskemaan myös toisen asteen opintoja. Nuori on velvoitettu käymään koulua 18-vuotiaaksi asti. Tässä suhteessa aihe on ajankohtainen. Koska moni koulupudokas on lastensuojelun piirissä, asian pohtiminen jälkihuollon kannalta vaikutti mielekkäältä.

Sijaishuollon päättyessä nuorten tulee samanaikaisesti löytää koulupaikka tai työpaikka, irrottautua fyysisesti ja emotionaalisesti sijaisperheestään, sekä aloittaa itsenäistä omaa elämäänsä. (Pukkio, & Hoikkala, 2016, 10.) Tällainen haaste on kenelle tahansa nuorelle vaikea. Usein lastensuojelun asiakkaana olleilla nuorilla on elämänhallinnan osalta eri asteisia vaikeuksia, ja he ovat eriarvoisessa asemassa verrattuna niihin nuoriin, jotka ovat asuneet kotona. Tästä syystä etsin kokonaisvaltaisempaa ratkaisua siihen, kuinka nuoret saadaan suorittamaan peruskoulu-koulu loppuun.

Tässä opinnäytetyössäni pyrin löytämään ratkaisun näihin haasteisiin haastatteleamalla jälkihuollon asumisharjoittelun ohjaajaa, Jyväskylän kristillisen kansanopiston työntekijää sekä etsivän nuorisotyön työntekijöitä ja kahta erityisopettajaa. Olen jakanut opinnäytetyöni kahteen teoreettiseen otsakkeeseen. Ensimmäisessä osiossa avaan opinnäytetyöni kannalta tärkeiden toimijoita sekä toimintoja. Toisessa osiossa käyn läpi koulupudokkuuteen liittyvää teoreettista taustaa.

2 YHTEISTYÖKUMPPANIT

Käyn alaluvuissa läpi opinnäytetyöni kannalta tärkeitä yhteistyötahoja. Näitä ovat tutkimuksen tilaaja, TE-toimisto, Jyväskylän kristillinen kansanopisto sekä etsivä nuorisotyö.

2.1 Tutkimuksen tilaaja

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala nuorten sosiaalityö ja jälkihuolto on pyytänyt opinnäytetyötä jälkihuollon parantamiseksi niin, että peruskoulun päättötodistusta vaille olevien nuorten aikuisten määrä jatkossa saataisiin laskuun. Tällä hetkellä heitä on 60 Helsingin kaupungin jälkihuollon asiakkaana. (Manelius, 2022.)

Tilaaja pyysi innovoimaan toimintamallia, millä tuetaan koulupudokkaita, joilta puuttuu peruskoulun päättötodistus. Toimintaympäristönä siis on Helsingin kaupungin lastensuojelun jälkihuolto ja Helsingin kaupungin sosiaalitoimi. Ensimmäisen luvun toinen alaluku

2.2 Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö tarjoaa tukea ja ohjausta 17–29 vuotiaille. Ensisijaisesti ne tukevat niitä nuoria, jotka ovat alle 28-vuotiaita ja ovat koulutuksen sekä työelämän ulkopuolella. Tarkoitus on edetä pienin askelin kohti koulutusta tai työelämää. Se on vapaaehtoista ja nuoret itse päättävät avun sekä tuen muodoista. Työtä jatketaan niin pitkään kuin nuori kokee sen tarpeelliseksi. (awi.fi, 2022.)

Etsivän nuorisotyön työntekijät ovat kopin ottajia. He tukevat nuoria eri palvelukynnysten edessä. Etsivän nuorisotyön työntekijöillä on laaja palveluntuntemusjärjestelmä Heillä tunnustaa kokonaisvaltainen avun tarve. Etsivän nuorisotyön tuen haasteena on sen projektiluonteisuus ja vaihtelevasti tunnettu asema. (Määttä, & Keskitalo, 2014, 203.)

2.3 Toisen luvun ensimmäinen alaluku

Olen työskennellyt Jämsän kristillisessä kansanopistossa. Teimme tiivistä yhteistyötä Jyväskylän kristillisen kansanopiston kanssa. Jyväskylän kristillisellä kansanopistolla on tarjolla nuorille aikuisille suunnattua valmentavaa opetusta. Tulevaisuudessa siellä on mahdollista suorittaa myös peruskoulun opintoja.

Jyväskylän kristillinen kansanopistossa on vapaan sivistystyön koulutusta, aikuisten perusopetus ja oppivelvollisille taideopiskelua. Jyväskylän kristillinen kansanopisto on toiminut vuodesta 1942. Jyväskylään kristillisessä kansanopistossa voi opiskella päiväopiskelijana ammatin sekä tutkintoon valmentavaa koulutusta. Aiemmin siellä on toiminut Valma, eli ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus.

2.4 TE-toimisto

TE-toimiston tehtävänä on tarjota työtä. Sen kautta työnantajat ja työvoima kohtaavat. TE-toimiston kautta saadaan myös työttömyyskorvaus siinä tilanteessa, jolloin ei ole työtä. Jos nuori ei ota vastaan hänelle tarjottua työtä tai koulutusta on seurauksena sanktio. Työvoimapoliittiset koulutukset ovat sen sijaan sanktioita. (Työmarkkinatori.fi, 2022 TE-keskuksessa ilmoitetaan työttömäksi. Siellä nuoret ohjataan erilaisiin aktivointitoimenpiteisiin. TE-keskus on nuorten elämässä niin kutsutusti ulkoringillä olevia toimijoita. TE-keskus vastaa perusturvaetuuksista ja palveluista. Ulkoringin työntekijät ovat portinvartijoita nuorten elämässä. Heillä on mahdollisuus ohjata nuoret eteenpäin tai torjua heidän avuntarpeensa. (Määttä, ym., 2014, 202–203.)

Työvoimapoliittisia sanktioita ja vaatimuksia ovat työttömyysturvan saamisen ehdot. Näitä on esimerkiksi koulutukseen osallistuminen tai matalasti kouluttautuneen työnhakijan kieltäytyminen lisäkoulutuksesta. (Uusikangas, & Hiilamo, 2020, 120.)

18–24-vuotiailla nuorilla on Suomessa kovemmat sanktiot TE-palveluissa kuin muilla ikäryhmillä. Tämän on oletettu kannustavan työelämään kiinnittymisessä, mutta on todettu, että ne, jotka kiinnittyisivät joka tapauksessa huomioivat sanktiojärjestelmät. Tutkimuksissa on selvinnyt, että jopa 2/5 on saanut sanktioita TE-palveluista tässä ikäryhmässä. Pelkkä sanktioiden saamisen riskeistä suurin on pelkän peruskoulun suorittaminen. Sanktioita seuraa esimerkiksi puuttuvan koulupaikan lisäksi myös se, että kansalaisuus ei ole Suomen kansalaisuus sekä osaamisen kehittämisen palvelulinjoilla oleminen. Tämä riski nousee Uudenmaan ulkopuolella. Etenkin viimeisen seikan osalta voidaan todeta, ettei työvoimapoliittiset toimet vähennä suoraan syrjäytymisen vaaraa. (Uusikangas, ym., 2020, 120.)

Nuorisotakuu-työryhmä asetettiin 2010-luvun alkupuolella parantamaan nuorten työllisyyttä. Tavoitteena oli, että 2013 nuorisotakuu käynnistyy ja nuorten työllistymistä tukevat toimenpiteet ovat toteutettavissa. Nuorisotakuun tavoitteena on tukea nuorten siirtymiä kohti työelämää.

Tarkoitus ei ole tehdä lisää byrokratiaa vaan asenne tehdä uudella tavalla yhdessä. (Savolainen, Virnes, Hilpinen, & Palola, 2015, 4.) Nuorisotakuun aikana nuorten työttömyys on kasvanut tasaisesti. Myös työttömyysjaksot ovat pidentyneet. Suurin kasvu on siinä ryhmässä, joilla on vain peruskoulun päättötodistus. (Savolainen, ym., 2015, 38–39.)

Nuorisotutkimusverkoston ja THL:n yhteisessä tutkimuksessa nuoret olivat tyytyväisiä TE palveluiden saatavuuteen. Ongelmaksi koettiin toki pitkät odotusajat. Tutkimuksen mukaan nuoret kaipaivat päivystysluonteista ja henkilökohtaista asiointimahdollisuutta. Esiin nousi myös toive yhden luukun palvelusta: yhden henkilön pitäisi olla vastuussa nuoren palvelukokonaisuudesta. Tämän tutkimuksen mukaan aktivointi ja sanktiot eivät ole yleispätevä keino parantaa syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tilannetta. (Savolainen, 2015, 48–49.)

3 LASTENSUOJELUN JÄLKIHUOLLON ASIAKKUUS JA SYRJÄYTYMINEN

Käyn alla olevissa luvuissa läpi lastensuojelun jälkihuoltoa ja sen ympärille rakentuvia teoreettisia viitekehyksiä, kuten syrjäytymistä ja siihen johtavia tekijöitä. Teoreettisena viitekehyksenä toimii itsenäistymisen työkalut.

3.1 Lastensuojelun jälkihuolto

Jälkihuollolla tarkoitetaan sitä vaihetta, jolloin nuori täyttää 18 vuotta ja siirtyy sijaishuollosta jälkihuoltoon. Jälkihuolto kuuluu myös avohuollon tukitoimena olleen sijoituksen päättyessä, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti yli puoli vuotta. Kunnan velvollisuus päättyy viiden vuoden kuluttua tai viimeistään, kun nuori on 25 vuotta. Tässä kohtaa sosiaalityöntekijä kirjaa nuoren kanssa suunnitelman, johon laaditaan lista niistä palveluista ja tukitoimista, jotka nuorelle kuuluvat. Kunnan on huolehdittava lapsen ja nuoren taloudellisesta tukemisesta. Lisäksi nuorelle on annettava erikseen vielä käyttövaroja. (§75 12.4.2019/542.)

Jälkihuollon palveluita ovat myös esimerkiksi psykososiaalisen tuen antaminen. Nuori saa opastusta arjessa selviämiseen. Nuorta autetaan löytämään omat voimavarat ja suunnittelemaan tulevaisuutta. Nuori saa tukea koulutuksen aloittamiseen ja sen suorittamiseen sekä harrastusten hankkimiseen. Myös talouden hoitamiseen ja suunnitteluun nuori saa tukea. Taloudellinen puoli tulee järjestää viipymättä sekä tarkistettava, että asuinolot ovat asianmukaiset. Tarvittaessa nuori saa tukea myös läheisten tapaamisiin. (Suomi.fi.; Helsinki.fi, 2022.)

Jälkihuollon tarkoitus on tukea lasten ja nuorten kotiutumista lastenhuollon sijaishuollosta, tai itsenäisen elämän aloittamista. Jälkihuoltosuunnitelma pohjautuu lapsen tarpeisiin. Sisältö ja tarpeet kirjataan jälkihoitosuunnitelmaan. Taloudellisesta tukemisesta on erillinen säädös. Mitä suuremmat haasteet nuorella on, sitä suurempi riski hänellä on pudota palvelujen ulkopuolelle ja syrjäytyä. Jälkihuolto voi olla joko kevyempää tai enemmän tukea antavaa. Keveimmillään tuki on samankaltaista kuin kotoa muuttaneilla nuorilla. Enemmän tukea tarvitsevilla tukimuodot ovat massiivisemmat ja ulottuvat mahdollisesti kaikille elämän osa-alueille. (Saari, 2019, 9.)

Nuorella on jälkihuollossa oikeus kaikille samoihin Kelan ja TE-toimiston tukitoimiin, kuten psykologin tai muita asiantuntijoiden tukea. Nuoren ammatilliseen kuntoutukseen ei tarvita lääkärinlausuntoa. (Saari, 2018, 9.) Jälkihuollossa ei ole valtakunnallisesti yhteisiä linjauksia mitä tukitoimia ja palveluja kuuluisi nuorella tarjota. Palvelut ovat pirstaleisia ja avun saaminen vaikeaa etenkin niille, jotka tarvitsisivat vahvempaa tukea jatko-opintoihin kiinnittymiseen. Koulutus ja vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaminen olisi suojaava tekijä. Lastensuojelu jää usein yksin nuoren tueksi tässä vaiheessa. Kouluttautumisen- ja työllistymispolkujen pirstaleisuus eri hallintojen välillä tuottaa haasteita mm. ohjeiden, lakien ja palvelujen haltuun ottamiseksi. Tämä johtaa usein palvelujärjestelmien ulkopuolelle tapahtumiseen. (Saari, 2019, 11.)

Jälkihuollossa olevat nuoret ovat usein ikätovereihin nähden haasteellisemmassa asemassa saavuttaakseen tavanomaisen elintason, elämänlaadun ja elämäntavat kuin ikätoverit. Sijaishuollon päättyessä 18-vuotias nuori ei ole valmis aikuinen. Usein hänellä on ikätovereitaan suurempia haasteita kasvussa ja kehityksessä. (Saari, 2018, 11.)

3.2 Koulupudokkuus ja jälkihuolto

Peruskoulun päättää vuosittain noin 60 000 nuorta. Keväällä 2014 ei 1500 nuorta hakenut yhteishaussa jatko-opintoihin. (Savolainen, ym., 2015, 15.) Koulupudokkaita ovat ne oppilaat, jotka ovat keskeyttäneet koulunkäynnin ennen oppivelvollisuuden loppuun suorittamista. He eivät ole saavuttaneet peruskoulun oppimäärää ja/tai ovat eronneet peruskoulusta ilman päättötodistusta. Oppivelvollisuuden laiminlyönti käsittää taasen minkä tahansa luokka-asteen oppilaiden joukon, jotka eivät koko kevätlukukauden aikana ole osallistuneet peruskouluopetukseen. (tilastokeskus.fi, 2022.) Vanhempien koulunkäynti ennustaa enemmän lasten koulupudokkuutta, kuin huono-osaisuutta (Vauhkonen, Kallio, Erola, 2017, 508).

Sijoitus kodin ulkopuolelle tapahtuu usein yläkoulun aikana, jolloin haasteet ovat vaikuttaneet koulunkäyntiin. (Mansner, 2020, 39.) Yläkouluikäisten määrä sijaishuollon asiakkaina on kasvanut ja eniten sijoitetaan kiireellisesti 15-vuotiaita nuoria (Saari, 2018, 9). Sijaishuoltoaika ei riitä välttämättä peruskoulun loppuun saattamiseen ja jatko-opintojen aloittamiseen. Tavoitteena pitäisikin olla jälkihuollossa se, että peruskoulu saadaan suoritettua. Myös peruskoulun suorittamiseen tarvittava taloudellinen tuki on varmistettava. (Mansner, 2020, 39.)

Nyky-yhteiskunnassa odotetaan vahvaa itseohjautuvuuden taitoa. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) itseohjautuvuus on yksi iso tavoite ja oletus, että peruskoulussa nuoret pysyvät itseohjautuen opiskelemaan. Koulunrakenteiden tulisi kuitenkin ensin tarjota työkaluja ja tukirakenteita, joiden avulla voi oppia itseohjautuvuutta ennen kuin sitä häneltä vaaditaan. Itseohjautuvuuden taito kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Ammatillisen koulun reformin tuomat uudistukset edellyttävät nuorilta entistä enemmän itseohjautuvuutta. Ammattiin opiskellaan työelämäpainotteisesti. Tässä tilanteessa nuoren olisi oltava sosiaalisiltaan taidoiltaan niin valmis, että hän osaa toimia työelämän ja kouluelämän välillä joustavasti. Nuorelta odotetaan myös ”järkeviä” elämänvalintoja. Haasteena oppilaitoksilla on tukea nuoria, jotta he valmistuvat ammattiin ja taasen toisaalta vaatia nuorilta työelämään vaadittavia taitoja. (Nuu-tinen, & Pesonen, 2020, 78–79.)

Koulupudokkuutta ennalta ehkäisemiseksi pitäisi miettiä itseohjautuvuuden lisäksi opettajien ja oppilaiden välistä suhdetta. Tällä hetkellä koulupudokkaat erotetaan koulusta tai heihin kohdistetaan muita rangaistuskäytänteitä. Suotavampaa olisi lisätä positiivista ohjaustapaa, oikeudenmukaista ja helppoa kohtaamista opiskelijoiden ja koulun henkilökunnan välille. (Koskela, Reis & Sinkkonen, 2016, 21–22.)

Jatko-opintoihin siirryttäessä on hyvä selvittää oppimisvaikeudet ja muut oppimiseen liittyvät haasteet. Näin pystytään selvittämään jatko-opintopaikan tukitoimet. Kun jälkihuolto-oikeus jatkuu 25-vuotiaaksi saakka, tavoitteeksi on helppo asettaa toisen asteen tutkinnon suorittaminen. Nuorella voi olla myös negatiivinen kuva itsestään oppijana, johon voi saada jatko-opinnoissa tukea. (Mansner, 2020, 39.) Puolet sijaishuollossa olevista nuorista jää ilman toisen asteen koulupaikkaa (Saari, 2019,10). THL:n mukaan 77 % koulukotiin sijoitetuista jää pelkäämään peruskoulutuksen varaan. Verrokkiryhmässä tämä luku on 22 %. Myös alaikäisten vankien jatko-opintoihin suuntaaminen vaatisi vahvaa tukea ja jälkihuoltoa. (Thl.fi, 2022)

Toisinaan kynnys opintoihin lähtemiseksi voi olla niin korkea, että on järkevää suunnitella yhdessä nuoren ja hänen ohjausverkostonsa kanssa erilaista reittiä opintoihin. On paljon mahdollisuuksia tutustua toisen asteen opintoihin, mikä madalluttaa tätä kynnystä hakeutua opintoihin. Eri jatko-opintopaikoista saa lisätietoa näistä. Avun saamiseksi jälkihuollon on tehtävä tiivistä yhteistyötä jatko-opintopaikan kanssa, jos nuori antaa siihen luvan tai tilanne katsotaan tarpeelliseksi. (Mansner, 2020, 39.)

3.3 Syrjäytyminen

Syrjäytymisen käsite kuvaa huono-osaisuuden muotoja. Se voi olla seurausta perheen työttömyydestä, köyhyydestä, alkoholisoitumisesta, mielenterveysongelmista tai joutumisesta yhteiskunnan rakenteiden ulkopuolelle. Syrjäytyneiden määrää on vaikea arvioida, mutta THL:n mukaan 3–10 % nuorilla on syrjäytymisen riskitekijöitä. (Thl.fi, 2022.) Nuorisotutkimusverkoston ja THL:n yhteisen tutkimuksen mukaan syrjäytyneissä nuorissa on keskimäärästä enemmän ikätovereita sairaampia nuoria. Usein heillä on mielenterveyden haasteita. (Savolainen, ym. 2015, 48.)

Syrjäytymistä voidaan kuvata prosessina, joka etenee vaihe vaiheelta. Näissä vaiheissa on havaittavissa ihmisen itsemääräämisoikeuden ja yksilö-yhteiskuntasuhteen, eli subjekti-objektisuhteen välillä tapahtuvasta uudelleen määrittelystä. Siirtymässä vapaaehtoisuudesta tulee pakkoa syrjäytyjän näkökulmasta. Alun ratkaisukeskeisyys siirtyy prosessin edetessä kontrollointiin. Alussa nuori saa itse tehdä vahvemmin valintoja ja hänet nähdään valintoja tekevänä subjektina. Tilanteen luisuessa pahemmaksi, sosiaalityöntekijät laativat tiukemmat pedagogiset kontrolloikeudet, joilla pyritään ohjaamaan nuorta yhteiskunnan normeihin. Näiden toimien riittämättömyyden edessä nuori todetaan toivottomaksi tapaukseksi ja stigmatisoidaan. (Lämsä, 2009, 180.) Syrjäytyminen voitaisiin määritellä sosiaalisena konstruktiona: Syrjäytyneitä ovat ihmiset, jotka joku muu määrittelee syrjäytyneiksi. Negatiivisesta sävystä huolimatta syrjäytyminen käsitteenä kuvaa elämäntilannetta hyvin. Syrjäytyminen on masennusta, onnettomuutta, köyhyyttä, syrjityksi tulemistä. (Vauhkonen, ym. 2020, s. 29.)

Ylisukupolvisella syrjäytymisellä tarkoitetaan tilannetta missä huono-osaisuus siirtyy sukupolvelta toiselle (Vauhkonen & Heikkala, ym. 2020, s. 509). THL:n Kansallinen syntymäkohortti 1987-tutkimus oli pitkä seurantatutkimus missä seurattiin 1987 syntyneitä lapsia sikiökaudelta 21-vuotiaaksi asti. Tutkimuksessa havaittiin, että sukupolvelta toiselle periytyvät ongelmat ja huono-osaisuus ovat tämän päivän Suomessa laaja ongelma. Nuoret ovat fyysisesti terveitä, mutta lapsuuden perheen haastavat tilanteet periytyvät hyvinvoinnin puutteena aikuisuuteen. (Paananen, & Gissler, 2014, 208.)

Lapsuuskodin arvot johtavat ylisukupolviseseen syrjäytymiseen. Esimerkiksi perheessä, joissa ei harrasteta lukemista, lapsikaan ei opi käyttämään kirjallisuutta tiedon lähteenä. Myöskään työttömyyteen ei liity samankaltaista stigmaa eikä toimeentulotuen hakemiseen liitetä häpeän kokemusta. Nämä tekijät johtavat ylisukupolviseseen syrjäytymiseen. (Vauhkonen ym. 2017, s.

509.) Pelkästään peruskoulun suorittaneiden lapsista 30 % puuttuu toisen asteen tutkinto vielä 22-vuotiaana. Iso osa heistä on toimeentulotuen varassa vailla työtä. Pitkäaikaistyöttömien lapsista työttömänä on noin 29 %. Jopa 53 % niistä, joilla oli perhetaustassa huono-osaisuutta kokivat sosiaalista huono-osaisuutta 22-vuotiaana. (Vauhkonen, ym. 2017, 507–508.)

Lastensuojelun jälkihuollossa olevien nuorten syrjäytymisvaaran merkit ovat tunnistettavissa jo varhain. Niihin puuttumiseen liittyy kuitenkin iso haaste. Lastensuojelun puuttuminen perheen toimiin on iso intimitteettiongelma. Siinä vieras ihminen osoittaa perheelle, että heidän kykyään selvittää yhteiskunnassa epäillään. Jälkihuollossa nuoret kokevat tämän uudelleen. Etenkin toimeentulotuen hakemisessa on samankaltaisia piirteitä. Nuori joutuu paljastamaan oman elämänsä sosiaalityöntekijälle ja vastaukseksi saa ohjausta elää elämäänsä ”oikein”. Se miten sosiaalityöntekijän ja asiakkaan suhde rakentui, vaikutti myös lopputulokseen toimeentulotukijakson pituudesta. Toimeentulotuella elämistä voidaan pitää yhtenä syrjäytymisen merkinä. (Lämsä, 2009, 151–153.)

3.4 NEET-nuoret

NEET-nuorilla tarkoitetaan niitä, jotka ovat kokonaan koulutuksen, harrastusten ja työnteon ulkopuolella. 15–24-vuotiaiden NEET-nuorten määrä on laskenut vuodesta 2018. (Thl.fi, 2022.) NEET-nuoret tilastoimalla saadaan parempi otanta todellisesta nuorten yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisestä kuin perinteisistä työttömyystilastoista. Suurin osa nuorista käy jossain kohtaa aikuistumistaan NEET-nuoren statuksella, mutta valtaosa pääsee takaisin koulutuksen tai työllisyyden piiriin. Vuoden 2017 tilastoissa NEET-nuoria oli 15–29-vuotiaista 14,9 %. Ne, joilla on vaikeuksia päästä takaisin aktiivisiksi toimijoiksi, on heillä usein myös muita haasteita, kuten päihde- ja mielenterveysongelmia. Toisinaan taustalla voi olla nuoren omat epäonnistuneet koulutusvalinnat tai maailman politiikan tilanteet. (Vauhkonen ym., 2020, 28.)

NEET-nuori on käsitteenä vähemmän stigmaa tuova kuin syrjäytymisen käsite. Se kertoo nuoren sen hetkisestä tilanteesta yhteiskunnan jäsenenä. NEET-nuoret käsite pitää sisällään kuitenkin enemmän kuvausta nuoren hyvinvoinnista. Nuorelle ei riitä hyvinvoinnin takeeksi pelkästään työ- tai koulupaikka. (Vauhkonen ym. 2020, 29.)

3.5 Lastensuojelun jälkihuollon asumisharjoittelu

Oma koti on nuorelle iso tavoite. Se on pesä mistä hän hoitaa asioita, käy koulussa, töissä ja harrastuksissa. Sijaishuollossa olevien nuorten kanssa tämän prosessin työstäminen olisi hyvä

aloittaa jo vuosi ennen täysi-ikäisyyttä. (Yliruka, Kantoluoto, Heino, Laine, & Hipp, 2020, 37.) Useimmissa tapauksissa asumisharjoittelusta vastaa sijoituksen järjestänyt kunta. Nuori haluaa jäädä asumaan paikkakunnalle, jossa on asunut jo pitkään ja missä hänellä on omat sosiaaliset kontaktit. (Hanhinen & Rintala, 2012, 107.) Helsingin kaupungilla on kirjattu tavoitteeksi, että ohjaajan tuen avulla nuori oppii itsenäiseksi toimijaksi asumisharjoittelun aikana ja viimeistään silloin, kun nuori täyttää 18 vuotta. (Helsinki.fi, 2022) Itsenäiseen elämiseen nuori tarvitsee työkalut ja taidot.

3.6 Itsenäistymisen vaiheet ja työkalu

Nuoruus on siirtymävaihe aikuisuuteen, mutta myös tärkeä elämänvaihe itsessään. Nuoruus alkaa murrosiästä, jolloin lapsuus päättyy fyysisesti. Tytöillä murrosikä alkaa 12-vuotiaana ja hieman aiemmin kuin pojilla. Eroja murrosiän alkamisessa on 10–16 iän välillä. Lapsi muuttuu fyysisesti nuoreksi. Hän kasvaa pituutta, motoriset taidot muuttuvat ja aivoissa tapahtuu paljon muutoksia. Hormonitoiminta ohjaa nuoren kehoa ja etenkin kasvuhormoni vaikuttaa pituuskasvuun. (Anttila, Eronen, Kallio, Kanninen, Kauppinen, Paavilainen, Salo, 2005, 127–128.) Nuoruudessa irrottaudutaan vanhemmista ja vähitellen otetaan enemmän vastuuta omasta elämästä (nuortennetti.fi, 2022). Nuoruudessa kehittyy identiteetti. Sillä tarkoitetaan käsitystä siitä kuka minä olen ja miten olen osa tätä ympäröivää yhteiskuntaa. Identiteetti kehittyy nuoruudessa kriisien kautta. (Anttila ym. 2005, 141.) Näiden kriisien keskellä nuori tarvitsee vahvaa aikuisen tukea (nuortennetti.fi, 2022).

Varsinais-Suomen lastensuojelun kuntayhtymässä on laadittu itsenäistyvän nuoren roolikartta jo 2000-luvun alkupuolella. Aluksi roolikartassa oli vain neljä osa-aluetta. Myöhemmin sitä on rikastettu viidennellä osa-alueella. Ne kuvaavat niitä motiiveja, joilla nuoren itsenäistyminen etenee. Tämä on jatkoa vanhemmuuden roolikartalle sekä parisuhteen roolikartalla. Osa-alueita ovat: arkipäivän pyörittäjä, itsensä arvostaja, rajojen asettaja, elämästä oppija ja suhteiden hoitaja. (Ylitalo, 2011, 33.) Roolikarttaa voi käyttää syrjäytymisvaarassa olevien tai syrjäytyneiden nuorten kanssa. Tämän avulla voidaan käsitellä elämänhallintaan liittyviä haasteita. (Ylitalo, 2011, 38.)

Nämä motivaatioroolit jakautuvat alaroleihin, joita kutsutaan tavoiteroleiksi. Näillä kuvataan niitä tavoitteita, joihin itsenäistymisen myötä pyritään. Arkipäivän pyörittäjän roolissa tavoitteena on oppia arjen taidot, joita ovat ruoan laitto, kodin siivoaminen, raha-asioista hoitaminen

sekä omasta terveydestä huolehtiminen. Arkipäivän pyörittäjän taidoissa on myös tärkeä sinnittelijän taito, jolla voi ehkäistä syrjäytymistä. Arkipäivän pyörittäjä osaa myös pyytää apua ja vastaanottaa sitä. (Ylitalo, 2011, 34.)

Elämästä oppijan roolissa tulee löytää oman elämänsä arvomaailma ja periaatteet mihin usko. Hän rakentaa maailmankuvaa, jossa osaa löytää oikean ja väärän eron. Nuoren pitäisi pystyä tekemään päätöksiä ja sietää pettymyksiä. Tulevaisuudesta unelmointi ja tulevaisuuteen suuntautuminen tukevat nuorta näkemään eteenpäin, jotta hän jaksaa pitkäjänteisesti kehittää elämänsä eteenpäin. (vslk.fi, 2022.)

Suhteiden hoitaja osaa kehittää omia ihmissuhteita ja sosiaalisia taitoja. Nuoren pitää oppia sietämään ristiriitoja ja selvittää niitä. Tätä varten nuoren pitäisi oppia kehittämään neuvottelutaitoja. Nuoren pitää osata kunnioittaa toisia ihmisiä ja vaalia läheisiä ihmisverkostoja. (vslk.fi, 2022.)

Rajojen asettamiseen kuuluu sääntöjen ja sopimusten noudattaminen sekä itsensä suojelemisen taito. Nuoren pitää osata laittaa rajat ja tunnistaa omat rajansa. Jokaisen pitää oppia sanomaan tarvittaessa ei. Medialukutaidot ovat myös osa rajojen asettamisen taitoja. Nuoren tulee kunnioittaa itseään ja oppia erilaisista kokemuksista. (vslk.fi, 2022.)

Itsensä arvostajan taito pitää sisällä tunteiden tunnistamisen ja hyväksymisen taitoja. Nuoren tulisi rakastaa itseä ja osata ottaa vastaan, sekä antaa hellyyttä. Hänen tulisi omata empatiataitoja, jotta pystyy lohduttamaan ja ottamaan vastaan lohdutusta. Hänen tulisi hyväksyä oma seksuaalisuutensa ja ulkonäkönsä. Nuoren tulisi tuntee juurensa ja tuntee se mistä on kotoisin. (vslk.fi, 2022.)

3.6.1 Kohti itsenäistä asumista tukiasuntojen kautta

Tuetussa asumisessa nuoren siirtymää omaan elämään tuetaan sosiaalityön menetelmin. Usein tukena ovat sosiaalityöntekijä ja asumisohjaaja. Näitä nuori tapaa säännöllisesti. Tuen määrä vaihtelee asumisen keston mukaan. Usein ensin nuori asuu yhteisöllisessä soluasunnossa. Siinä on tukea ympäri vuorokauden. Tämän jälkeen hän siirtyy tukiasuntoon ja lopuksi täysin itsenäiseen asumiseen. Itsenäistä asumista voi harjoitella myös sijaishuollon aikana. Nuori saa käydä asumisharjoitteluyksikössä viikonloppuisin ja muutaman viikon jaksoja. Nuorille on myös valmennuskursseja, joilla harjoitellaan itsenäistymistä. (Pukio & Hoikkala., 2016, 22.)

On myös mahdollista, että jälkihuollossa nuori asuu vielä sijoituksessa tai palaa lähtöperheensä luokse, jos olot ovat vakaammat (Manser, 2020, 38).

Sosiaalityöntekijä tapaa tukiasunnossa asuvia nuoria. Ohjaajat opastavat raha-asioiden hoitamisessa sekä käyvät heidän kanssaan kaupassa. Ohjaajat opastavat myös koulutukseen ja työnhakuun liittyvissä asioissa. Näiden ohella nuoret saavat tukea kodinhoitoon liittyvissä asioissa. Heitä opastetaan ruoanlaitossa ja siivoamisessa. (Pukkio, ym., 2016, 22.) Tuetussa asumisessa sosiaalityöntekijät tapaavat joitakin nuoria kerran kuussa. Tarvittaessa on mahdollista, että he tekevät kotikäyntejä lähes päivittäin. On olemassa myös yksiköitä missä asumisyksikön vertaistuki ja ohjaus on saatavilla arkipäivisin. Omaan asuntoon on myös mahdollisuus saada sosiaalialan ammattilaisen tukea kuten kaverikommuniinkin. (Manser, 2020, 38.)

Helsingin kaupungilla asumisharjoittelu alkaa yksilöllisesti silloin, kun nuori on valmis siihen. Asumisharjoitteluun tullaan sijaishuollon asiakasohjauksen kautta ja se on tarkoitettu niille nuorille, jotka ovat itsenäistymässä lastenkodista. Siirtymässä oma sosiaalityöntekijä on vahvana tukena asumisharjoittelun edustajan kanssa. Jokainen nuori kohdataan ensin ja hänen kanssaan käydään läpi nuoren omat itsenäistymisvalmiudet ja asumisharjoittelun säännöt. Nuori ei kirjoita erillistä vuokrasopimusta, vaan hän allekirjoittaa huoltajansa kanssa asumisharjoittelusopimuksen. Asunnot ovat valmiiksi kalustettuja ja nuori saa ottaa uuteen kotiinsa henkilökohtaiset tavarat. Asumisharjoitteluyksikkö huolehtii nuoren taloudellisesta puolesta. Hänelle annetaan ruokarahaa, käyttövaroja sekä matkarahaa. (helsinki.fi, 2022.)

3.6.2 Aikuistumisen haasteet jälkihuollossa

Aikuistuuessa nuorelle tulee täydellinen vapaus. Hän on vastuussa omista asioista ja saa päättää omista asioistaan. Kuitenkin tähän nuori tarvitsee tukea, jotta hän osaa tehdä oikeanlaisia päätöksiä. Nuori tarvitsee tähän vaiheeseen tukea ja tunnetta, että hänestä ollaan kiinnostuneita. (Laaksonen, 2004, 10.)

Itsenäiseen asumiseen pääsemisessä on usein erilaisia haasteita. Yksi iso haaste on vuokra-asunnon löytäminen. Joillakin alueilla on asuntopula ja 2015 sosiaalibarometrin kyselyssä 5 % ei ollut pysyvää asuntoa ja 37 % ei osannut sanoa asuntonsa pysyvyydestä. (Hakkarainen, Londén, Peltosalmi 2015, 39–40.) Se, että kunnat eivät ole pystyneet osoittamaan nuorille tarpeeksi asuntoja, on rakenteellinen ongelma (Manser ym., 2020, 38). Valtiontalouden tarkastusviraston raportissa käy ilmi, että tarvittaisiin vielä selkeämmät vaiheittaiset tuetut asumisjärjestelyt. Tutkimuksen mukaan tuen intensiteettiä olisi myös syytä tarkastella. Kaikilla nuorilla

ei ole valmiuksia niin itsenäiseen elämään mitä heiltä vaadittaisiin. (Valtionhallinnon lastensuojeluraportti, 2012, 107.) Tarvittaisiin tukiasunnon ja asumisharjoittelun väliin sijoitettavaa asumis- ja palvelumuotoa. (Hoikkala, 2016, 40)

4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TIEDONKERUU

Tutkin opinnäytetyössäni Helsingin kaupungin pyynnöstä jälkihuollon toimintamalleja koulupudokkaiden näkökulmasta. Tarkoitukseni on löytää toimintoja, joilla voitaisiin tukea kouluun paluuta ja jatko-opintoihin pääsyä. Halusin kartoittaa, olisiko mahdollista perustaa internaatti eli sisäoppilaitos opintojen ulkopuolelle jääneille nuorille. Halusin myös tietää, onko syrjäytymisvaarassa oleville nuorille peruskoulutus mahdollista toteuttaa ilmaiseksi, vai joutuvatko he maksamaan uudelleenopetuksesta kurssimaksun. Selvitin, hyväksytäänkö vapaaehtoistyönä tehty opetus virallisena opetuksena.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus on organisaatiotutkimuksessa järkevä valinta. Se tuli käytänteeksi 1970–1980 -lukujen vaihteessa (Puusa & Juuti, 2020, bookbeat-kirjasovellus, luettu 13.4). Laadullinen tutkimusmenetelmä valikoitui tähän, koska sen avulla saadaan narratiivinen ilmiö esiin tutkimusaineistosta. Laadullinen tutkimus on joustava ja antaa tilaa tutkimuksen edetessä pienille muutoksille. Aineisto voi ohjata tutkimusta eri tavoin kuin mitä olisi määrällinen tutkimusote tehnyt. (Eskola & Suoranta, 2008, 15–16.)

Tarkoitukseni oli löytää haastateltavien näkemyksistä yhteneväisyyksiä ja pohtia miten näitä olemassa olevia rakenteita voisi hyödyntää. Tätä kutsutaan aineiston tyypittelyksi. Tyypittelyssä ryhmitellään aineistoa ja etsitään samankaltaisia tarinoita. Tämä edellyttää kuitenkin tietynlaista teemoittelua ennen kuin tyypittelyä voi tehdä (Eskola, ym., 2008, 86.) Tein tämän käytännössä niin, että litteroin haastattelut paperille ja etsin niistä yhtäläisyyksiä ensin. Kävin haastatteluaineistoani läpi ja etsin eroja eri tahojen toimintatavoista, miten ne tukevat jälkihuollossa olevia nuoria. Värikoodasin aineiston vastaukset: Nykyään olemassa olevat tukitoimet samalla värillä, toimintakulttuuriin saatavilla olevat keinot ja mitä pitäisi vielä tehdä jälleen samalla värillä.

Tämän jälkeen tein saman eroavaisuuksille. Pyrin löytämään eri tahojen osalta hyviä käytänteitä, joita voisi viedä Helsingin kaupungin omiin rakenteisiin. Etsin koko aineistosta niitä toimintamalleja, mitkä palvelevat näiden nuorten kasvua aikuisuuteen ja toisi Helsingin kaupungin jälkihuoltoon uusia näkökulmia. Näiden pohjalta lähdin etsimään toimintamallia mikä istuisi näiden tahojen toimintoihin. Tavoitteena oli löytää toimintamalli, missä jokaisella nuorella olisi aikuinen kanssakulkijana rinnalla, joka saattaisi hänet aikuisuuteen. Kuvailen tätä lopputyöni analyysiosiossa.

Haastattelu on perusteltu menetelmävalintana, kun haluamme tietää mitä joku tai jotkut tahot ajattelevat (Eskola, ym. 2008, 85). Haastattelutilanteessa ei-kielelliset vihjeet antavat aineistoon lisää informaatiota ja niiden pohjalta voi kysyä tarkentavia kysymyksiä (Hirsjärvi & Hurme, 2014, 34). Haastattelin jälkihuollon asumisyksikön asumisharjoittelun ohjaajaa, Jyväskylän kristillisen kansanopiston opinto-ohjaajaa, kahta etsivän nuorisotyön työntekijää, ammatikoulussa toimivaa erityisopettajaa sekä koulukodissa toimivaa erityisopettajaa.

Koska haastateltavat olivat eri puolilla Suomea, tein osan haastatteluista etänä. Soitin heille whatsapp-puhelun, jotta näin heidän ilmeet ja eleet haastattelun aikana. Nauhoitin haastattelut ja kirjoitin haastattelun aikana muistiinpanoja. Haastattelun etuna tässä lopputyössä on sen joustavuus. Voin tehdä tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä ja varmistaa, että ymmärsin vastauksen oikein. Haastattelu oli puolistrukturoitu haastattelu (Eskola ym., 2008, 86). Minulla oli samat kysymykset kaikille haastateltaville, mutta kysyin tarvittaessa täydentäviä kysymyksiä, mitkä poikkesivat keskenään. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelija voi kysyä kysymykset eri järjestyksessä. Se antaa näin ollen väljyyttä myös haastateltavalle. Hän voi vastata omin sanoin ja täydentää vastauksia lisäkysymysten kautta. (Hirsjärvi, ym. 2014, 47.) Varmistin, että haastateltavat tietävät mihin tarkoitukseen lopputyöni tulee ja mihin heidän antamaansa haastattelua käytetään.

Analyysi on aineistolähtöinen. Siinä tärkeää on osata rajata aineistoa, koska aineisto ei lopu koskaan. Aineistoa analysoitaessa on siksi lähtökohtaisesti tärkeää määritellä aineiston reunaehdot ja käsitteet. (Eskola, 2008, 19.) Tarkoitukseni oli löytää yhtäläisyyksiä ja eroja nykyisistä käytänteistä ja lähteä niiden pohjalta rakentamaan tuenportaita koulupudokkaille. Tästä syystä aineiston analysointimenetelmäksi valikoitui tyypittely. Parhaimmillaan tyypittely kuvaa laajasti ja laadukkaasti tutkimusaineistoa. Tyypittelyssä erilaiset vastaukset voidaan nähdä voimavarana sekä lisäinformaation tuojana. (Eskola ym. 2008, 181.)

5 ANALYYSI

Aineiston pohjalta nousi esiin, että nyt on jo olemassa erilaisia rakenteita, joilla tuetaan peruskoulun päättötodistuksen saamista. Nykyinen lastensuojelun jälkihuollon ikärajan nosto on tuonut paremmat edellytykset peruskoulun loppuun saattamiseen. Jos nuori asuu laitoksessa siellä hänellä, on yleensä lähiaikuinen, joka auttaa häntä peruskoulun päättötodistuksen äärelle.

Lastensuojelun asiakkaat pääsääntöisesti saavat peruskoulun päättötodistuksen. Jälkihuollon nuoret, joilla ei ole päättötodistusta, on marginaaliryhmä. Nämä ovat usein niitä nuoria, joiden päihde- ja mielenterveysongelmat ovat niin isoja, että nämä ongelmat ovat estäneet heitä jatkamasta opintojaan. Joukossa on myös niitä nuoria, jotka ovat kadonneet laitoksista tai sijaispaikoista.

5.1 Olemassa olevia keinoja

Keinoja nousi haastatteluissa niin erilaisia, että mitään selkeää olemassa olevaa rakennetta ei ole. Tämän yhtenäistäminen olisikin varmasti se ratkaisu mitä nyt vaaditaan. On olemassa TuVa-opinnot (tutkintoon valmistavat opinnot), jotka korvaavat valman ja 10-luokan. On myös yksityisiä internaatteja missä pystyy suorittamaan peruskoulun loppuun. Usein näissä paikoissa opiskelee pelkästään maahanmuuttajataustaisia, joilta puuttuu peruskoulun päättötodistus. Nykyisen uuden oppivelvollisuuden koskiessa ammatillista puolta, on ammatillisella puolen otettu käyttöön myös perusopetukseen palauttaminen, missä nuori tekee perusopinnot loppuun vuosiluokkiin sitomattomina opintoina.

Tulevaisuudessa on TuVa-opinnot, eli tutkintoon valmistava koulutus, joka korvaa 10-luokan ja valman. TuVa:ssa voi suorittaa myös peruskoulun opintoja loppuun.

H2

Helsingin kaupungilla on olemassa aikuisten peruskoulu tai nuorten työpajoja missä voi saattaa peruskoulun päättötodistuksen loppuun. Lisäksi peruskouluopintoja voi suorittaa muutamissa erityisen ammattiopiston opintoja. Esimerkiksi Live ja Gradia järjestää näitä. Perusopetuksessa olisi jo rakenteita, joilla voidaan estää se, ettei joku saisi peruskoulun päättötodistusta. Peruskoulun aikana on mahdollista aloittaa vuosiluokkiin sitomaton opiskelu tai oppiaineisiin sitomaton opiskelu. Tämä koetaan usein yleisopetuksen perusopetuksessa haastavaksi ja opettajien työmäärää lisäävänä toimenpiteenä. Se ei sulje myöskään sitä pois, että nuorten saaminen opintojen äärelle on edelleen haastavaa.

5.2 Konkreettisia tekoja

Helsingin kaupungilla on olemassa aikuisten peruskoulu ja nuorten työpajoja missä voi saattaa peruskoulun päättötodistuksen loppuun. Lisäksi peruskouluopintoja voi suorittaa muutamissa erityisen ammattiopiston opintoja. Esimerkiksi ammattiopisto Live ja Gradia järjestää näitä. Perusopetuksessa olisi jo keinoja, joilla voidaan estää se, ettei joku saisi peruskoulun päättötodistusta. Peruskoulun aikana on mahdollista aloittaa vuosiluokkiin sitomaton opiskelu tai oppiaineisiin sitomaton opiskelu. Tämä koetaan usein yleisopetuksen perusopetuksessa haastavaksi ja opettajien työmäärää lisäävänä toimintana. Se ei sulje myöskään sitä pois, että nuorten saaminen opintojen äärelle on edelleen haastavaa.

Keskusteluilla motivoimalla ja konkretisoimalla hyödyt suuremmiksi kuin vaiva ja haitat.

H5

Nuorelle tulisi pilkkoa peruskoulun tavoitteet pienemmiksi palasiksi. Liian isot tavoitteet ja mahdolliset etenemistä hidastavat oppimisen haasteet voivat olla yksi syy, miksi nuori ei saata peruskouluun päätökseen. Näiden purkamiseen tarvitaan joku aikuinen, joka antaa konkreettista arjen tukea. Työmäärää tulisi myös pienentää nuoren mielessä. Työmäärän jakaminen pieniin osiin auttaa keskittymään jaksamisen rajoissa oleviin osiin. Eräs haastateltavista kuvaili, että hän yrittää häivyttää työmäärää näkyvistä. Jos oppilas ajattelee koko työmäärä, se vie innon ja motivaation. Tämä pysäyttää koko prosessin. Myös epäonnistumisen pelko tai kokemus siitä, ettei saa tehtyä tehtäviä loppuun voi lamaannuttaa nuoren.

5.3 Uusia innovaatioita

Kysyin haastateltaviltani ajatuksesta viikonloppukouluun. Olisiko heidän mielestä viikonloppuisin intensiivisesti suoritettava koulu hyvä vaihtoehto. Voisiko viikonloppukoulu olla leirikoulutyypinen toteutus. Viikonloppukoulu herätti haastateltavissa kahdenlaista näkemystä. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että ratkaisu olisi nuorille lamaannuttava. He tarvitsevat viikonlopun levon ja mahdollisuuden tavata kavereitaan. Arjen järkevää rytmitystä pidettiin tärkeänä.

Ei viikonloppuna, sillä nuorilla on arkena liian vähän ohjelmaa. He kaipaavat arkeen tekemistä, ja viikonloppuna nähdään kavereita. Toisaalta, jos nuori kävisi töissä, niin silloin se voisi olla hyvä ajatus. Toisaalta tulee mieleen jaksaminen, että riittääkö nuoren voimavarat työhön ja opiskeluun?

H1

Eräs haastateltavista pohti, olisiko se nimenomaan vastaus tilanteeseen. Nuorella menee vuorokausirytmiksi sekaisin viikonloppuisin ja viikonlopun meno on vaikea katkaista ja palata takaisin arkeen. Toisaalta joku pohti, että jos viikolla nuori kävisi töissä, mahdollistuisi viikonloppukoulussa suoritettava perusopetus sen, että nuori saa tehtyä peruskoulun päättötodistuksen. Samoin viikonloppukoulussa voisi toteuttaa jonkun suuremman projektin.

Ei mahdoton ajatus. Tukisi myös arjen hallintaa. Monesti viikonloppu vie rytmin pieleen koko alkuviikosta.

H5

Eräissä haastattelussa nousi mielenkiintoinen ajatus läksynurkkauksesta. Koska yksi mahdollisuus on vuosiluokkiin sitomaton perusopetus, voisiko opinnot suorittaa läksyparkki-idealla. Kootusti jollain koululla järjestettäisiin läksyparkkikoulua, missä nuoret voisivat saada opetusta ja kannustusta sekä mahdollisuuden suorittaa peruskoulun päättötodistuksen loppuun. Toisaalta arjen hallinnan haasteet voisivat nousta isoksi esteeksi. Opintojen alkamisajankohtaa tulisi pohdita tarkkaan. Aamuherätykset voivat olla liian haastavia, mutta toisaalta myöhemmässä elämässä on pakko sopeutua yhteiskunnan rakenteisiin, missä päivä alkaa klo 8.00. Perusopetuksessa valmistaudutaan ammatillisiin tai lukio-opintoihin. Siellä taasen katse on kohti työelämää tai jatko-opintoja. Kaiken takana on ajatus, että jokainen tämän polun kulkenut päätyisi työelämään ja normaaliin arkeen.

Tämän tutkimuksen aiheena oli kuinka, saadaan lastensuojelun jälkihuollossa olevat nuoret suorittamaan peruskoulun päättötodistus. Useampi haastateltavista kuvaili tarvetta henkilökohtaiseen tukihenkilöön. Tarvittaisiin konkreettinen auttaja. Käsite “saattaen vaihdettava” nousi useassa haastattelussa esiin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Viime vuonna Helsingin kaupungin lastensuojelun jälkihuollon asiakkaista 60 nuorella ei ollut peruskoulun päättötodistusta. Tarkoitus oli löytää toimintamalli Helsingin kaupungille millä saadaan näille nuorille päättötodistus. Tutkimuksessa nousi esiin junan vaunuistakin tuttu käsite “saattaen vaihdettava”. Tämä toistui useammassa haastattelussa. Nostankin tämän pääkäsitteeksi johtopäätöksissä. Nuoret tarvitsevat turvallisen aikuisen, joka saattaa heidät opinahjosta toiseen ja elämässä eteenpäin.

Tämän tutkimuksen pohjalta nostan yhdeksi vaihtoehdoksi esimerkiksi yhteistyön eri kansanopistojen kanssa. Niissä päästään tukemaan nuorten elämänhallinnan haasteita. Usein näillä kohderyhmän 60 nuorella, on isoja haasteita arjessa selviytymisessä. Internaatti, jossa asutaan ja opiskellaan samassa rakennuksessa, olisi hyvä ratkaisu heille. Siellä heillä olisi ympärivuorokauden aikuinen, joka tukee nuoren arkea. Muuttaminen pois kotipaikkakunnalta voi auttaa irrottautumaan mahdollisesti haitallisesta seurasta. Kansanopistossa nuorelle aukeaa uusi mahdollisuus. Hän saa aloittaa elämänsä puhtaalta pöydältä. Internaattien päivärytmi tuo arkeen toivottua rutiinia ja sisäoppilaitoksessa nuoret saadaan opintojen äärelle helpommin.

Teoreettisessa viitekehyksessä viittasin nuorten itsenäistymisen roolikarttaan. Siinä kuvataan erilaisia osa-alueita, miten nuoren itsenäistyminen etenee. Arkipäivän pyörittäjän roolissa nuoren pitäisi oppia arjen taidot. Ruoan laittaminen, kodin siivoaminen, raha-asioista sekä omasta terveydestä huolehtiminen ovat useille aikuisillekin isoja haasteita. (Ylikartano, 2011, 34.) Syrjäytymisvaarassa olevilla nuorilla on enemmän terveydellisiä haasteita kuin ikätovereilla. (Vauhkonen & Hoikkala, 2020, 28). Kuormituksen tilassa omasta terveydestä huolehtiminen uudessa elämäntilanteessa voi tuntua ylivoimaiselle. Arkipäivän pyörittäjä osaa myös pyytää apua ja vastaanottaa sitä. (Ylikartano, 2011, 34). Apu on usein hyvin pirstaleista ja jakaantunut eri sektoreille. Nuorelta vaaditaan paljon voimavaroja lähteä etsimään apua. Tästä syystä olisi tärkeää, että nuorella olisi yksi aikuinen, joka huolehtisi hänestä.

Elämästä oppijan roolissa nuoren tulisi löytää oma arvoperusta elämäänsä. Identiteetin ja minäkuvan pirstaleisuus tuovat tähän haasteita. Oikean ja väärän tunnistaminen sekä unelmointi auttavat kuljettamaan elämää eteenpäin. Tähän liittyy olennaisesti myös pettymyksen sietäminen ja sen sietäminen, että ei saavuta kaikkia unelmia. Vaaditaan pitkäjänteisyyttä, jotta jaksaa yrittää uudelleen ja uudelleen. (vslk.fi, 2022.) Peruskoulun suorittamiseen voi liittyä negatiivi-

sia kokemuksia. Opiskelu ei ole tuonut onnistumisia, jos se on jäänyt suorittamatta. Peruskoulussa kaikki aikuiset eivät ole ehkä kohdanneet nuorta kannustavalla tavalla. Tästä tilanteesta peruskouluun paluu ja ponnistelu mahdollisten oppimisvaikeuksien edessä voi tuntua isolta kuormalta. Kansanopistoissa nuoret saivat erilaisen kouluympäristön, jossa pitkäjänteistä työskentelyä voitaisiin tukea intensiivisemmin. Etenkin jos opisto olisi internaatti.

Usein koulupudokkailla on haasteita myös sosiaalisissa suhteissa. Ystävyysuhteiden luominen on voinut olla vaikeaa tai ystävyysuhteet eivät rakenna nuoren elämää suotuisaan suuntaan. Yhtenä itsenäistymisen vaiheena on, että nuoren pitäisi luoda ystävyysuhteita ja kehittää omia sosiaalisia taitoja. Ristiriitojen selvittäminen ja niiden sietäminen on osa elämää. Näistäkin taidoista nuoren pitäisi suoriutua itsenäisesti. Näitä taitoja oppii parhaiten vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Suhteiden hoitaja osaa kehittää omia ihmissuhteita ja sosiaalisia taitoja. (vslk.fi, 2022.) Nuori ei voi oppia näitä itsenäisesti, vaan tarvitsee aikuisen tukea. Jos nuori tapaa sosiaalityöntekijäänsä esimerkiksi kerran kuussa, hän ei saa riittävää tukea näihin taitoihin. Nuoren muuttaminen toiselle paikkakunnalle irrottaisi hänet mahdollisesti ei-suotuisista suhteista tai sitten se voisi tuoda nuorelle muuten vain hyviä ystävyysuhteita, jotka kantaisivat eteenpäin.

Jokaisen ihmisen pitää oppia laittamaan rajoja. Se on osa itsensä suojelemisen taitoja ja on yksi askel itsenäistymisen tiellä. Myös mediakriittisyys on rajojen asettamisen taitoa (vslk.fi, 2022.) Tämänkin taidon oppimiseen tarvitaan aikuisen tukea ja ohjausta.

Itsensä arvostajan taito on tunnetaitojen yläkäsite (vslk.fi, 2022). Tunnetaitoja harjoitellaan nykyään koulussa, mutta nämä nuoret ovat usein kokeneet elämässään isoja haasteita. Heillä voi olla päihde- ja mielenterveysongelmia (Vauhkonen, ym. 2020, 28). Nämä haasteet estävät nuorta lähtemästä aamulla kouluun tai voi olla jopa oppimisen esteenä. Kukaan nuori ei ansaitse kokemusta, että olisi yksin maailmassa tai, että turva-aikuinen tapaa häntä kerran kuukaudessa.

Mielestäni harva nuori on valmis täydelliseen itsenäisyyteen vielä 18-vuotiaana. Etenkään ne nuoret, jotka ovat lastensuojelun jälkihuollon asiakkaita. He ovat oman elämänsä vaurioittamia ja tarvitsevat enemmän tukea kuin vertaisnuoret. Tätäkin taustaa vasten ajatellen sisäoppilaitos tukisi näitä nuoria paremmin kohti itsenäistä elämää. Internaateistakaan nuori ei vielä pystyisi välttämättä siirtymään suoraan itsenäiseen elämään. Tähän tarvittaisiin kansanopistojen ja yhteistyökaupunkien välille tiivistä yhteistyötä asumisharjoitteluun. Nuorelle pitäisi tarjota mah-

dollisuutta vaiheittaiseen itsenäistymiseen niin, että kun peruskoulu on suoritettu kansanopistossa, hän pääsisi takaisin kotikaupunkiin harjoittelemaan itsenäistä asumista tuetussa asunnossa. Tässä kohtaa nuoren vastaanottajana voisivat toimia nykyiset asumisyksiköt.

Itsenäiseen elämään ja omaan asuntoon päästyään, nuorelle tulisi vielä tarjota tukea uuteen elämäntilanteeseen. Kaupungin kannattaisi tässä kohtaa panostaa erilliseen työntekijään, jolla on aikaa ja mahdollisuuksia tukea nuorta arjessa. Tätä työtä voisivat esimerkiksi tehdä erilliset kaupungille palkatut yhteisöpedagogit. Heillä on osaamista myös yhteisöllisestä tuesta ja verkostoja, joista on nuorille apua. Yhteisöpedagogit voisivat koota näitä nuoria yhteen ja ohjata heitä yhteisten harrastusten pariin. Koska kyseessä ovat marginaalissa olevat nuoret, asiakasmäärät pysyisivät kohtuullisina ja nuoret saisivat vahvaa tukea. Tämä ei olisi taloudellisestikaan niin kallis ratkaisu kuin mitä se olisi, jos menettäisimme nämä nuoret syrjäytymisen kautta yhteiskunnan rakenteiden ulkopuolelle.

Tarvitaan siis vielä konkreettisempaa ohjausta kuin mitä nyt on tarjolla. Tarvittaisiin oma aikuinen joka kannustaa ja keskustelee nuoren kanssa niin kauan, että elämä kantaa. Kustannuksellisesti tämä satsaus tulisi maksamaan kaupungille, mutta pitkällä tähtäimellä se olisi kannattava. Nyt vaarana on, että nämä 60 nuorta jäävät yhteiskunnan tukien varaan pidemmäksi aikaa, mahdollisesti koko elämänsä ajaksi. Tiedämme syrjäytymisen ja toimeentulotuen asiakkuuden välisen yhteyden periytyvän. Näin ollen kerrannaisvaikutukset voivat jatkua usean sukupolven ajan. Jos löydämme tämänkaltaisen toimintatavan, joka katkaisee syrjäytymisen kierteen, niin tämä on varmasti taloudellisesti järkevä ratkaisu.

7 POHDINTA JA ARVIOINTI

Tein opinnäytetyöni Helsingin kaupungin tilaustyönä. Tehtävänä oli pohtia lastensuojelun jälkihuollossa olevien koulupudokkaiden nuorten saattamista peruskouluun ja suorittamaan peruskoulun päättötodistuksen. Tehtävä oli mielenkiintoinen ja mukaansatempaava. Minulla on ennestään kokemusta koulupudokkaista, mikä lisäsi erityisesti motivaatiota opinnäytetyön tekemiseen.

Vaikka tehtävä oli motivoiva, koin aluksi haasteena aloittamisen vaikeuden. Oli vaikeaa löytää haastateltavia, ja sopia heidän kanssaan haastatteluaikaa. Lopulta löysin haastateltavia eri puolilta Suomea käyttämällä hyödyksi verkostojani. Suoritin monet haastatteluista etänä. Teoreettisen viitekehyksen kerääminen tuntui välillä vaikealta. Lastensuojelun näkökulmasta onneksi löytyi paljon hyviä ja tasokkaita julkaisuja joista löytyisi taustaa tähän tutkimukseen.

Aineiston analysointi ei edennyt kuten olin aluksi ajatellut. Olin olettanut, että tuloksista löytyisi vielä enemmän yhtäläisyyksiä. Onnekseni löysin ison ja selkeän yhtäläisyyden mikä toistui kaikissa haastatteluissa. Kaikki olivat samaa mieltä, että nuoret tarvitsevat vahvemmin yhden aikuisen tukea, joka saattaa nuoren edellisestä vaiheesta seuraavaan ja uuden aikuisen asiakkaaksi. Tämä tulos oli selkeä ja ohjasi tulosten analysointia. Oli helppo lähteä aukaisemaan tuloksia teoreettisen viitekehyksen kautta, kun oli näin selkeä tulos. Kuitenkin jos aineistossa olisi ollut enemmän yhtäläisyyksiä olisin saanut analyysissa monipuolisempaa pohdintaa.

Jos nyt aloittaisin tekemään opinnäytetyötä, lähtisin työhön rohkeammin. Olin ajatellut, että työ olisi kuormittavampaa tai vaativampaa. Ensimmäiseksi selvittäisin tietokonehaasteet, jotta työskentelystä ei menisi aikaa niiden selvittämiseen. Opinnäytetyöprojekti on sujunut mielestäni kaiken kaikkiaan jouhevasti. Ylitettyäni aloittamisen vaikeuden, minulla oli selkeänä mielessä mitä ja miten opinnäytetyötä teen. Haasteita toi koko tekemisen ajan tietotekniset haasteet, jotka ylitin viimeisinä kirjoituspäivinä.

LÄHTEET

- Aluehallintoviraston verkkosivut. Etsivänuorisotyö. Viitattu 24.4.2022 <https://avi.fi/tietoa-meista/tehtavamme/opetus-ja-kulttuuri/nuorisotoimi/etsivanuorisotyö>
- Anttila, Raija, Eronen, Sanna, Kallio, Minka, Kanninen, Katri, Kauppinen, Laura, & Salo, Saara., 2005. *Persoona 2* Helsinki: Edita Prima Oy.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Osuuskunta Tampere: Vastapaino.
- Hakkarainen, Tyyne, Londén, Piia, Peltosalmi Juha 2012. *Sosiaalibarometri 2015. Ajankohtainen arvio hyvinvoinnista, palvelusta sekä palvelujärjestelmän muutoksesta*. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys.
- Vallo, Helena & Häyrynen, Eija. 2016. *Tapahtuma on tilaisuus: tapahtumamarkkinointi ja tapahtuman järjestäminen. 5. uudistettu laitos*. Helsinki: Tietosanoma. 2 https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2018/11/sosiaalibarometri2015_nettiin.pdf
- Hanhinen, Sari, Rintala Taina & Jatkola, Vesa 2012. *Tuloksellisuus tarkastuskertomus. Lastensuojelu*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Dnro 321/54/2010. Viitattu https://www.ejulkaisu.fi/vtv/lastensuojelu/pdf/6_2012_lastensuojelu_netti.pdf
- Hankasalmen kunnan verkkosivut. Viitattu 13.4.2022 <https://www.suomi.fi/palvelut/lastensuojelun-jalkihuolto-hankasalmen-kunta/b979751e-be07-4a17-a175-c4af7a8c4317>
- Helsingin kaupungin verkkosivut. Viitattu 13.4.2022 ja 18.4.2022. <https://helsinki.mll.fi/nuorisokoti-marjis/lastensuojelun-asumispalvelut/>
- Hipp, Tiia & Pukkio, Saana 2016. *Nuorten osallisuus ja kokemustieto jälkihuollon kehittämisessä*. Teoksessa Pukkio, Saana. & Hipp, Tiia. *Mikä jälki jää? Opas lastensuojelun jälkihuoltotyöhön*. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Opas-lastensuojelun-jalkihuoltotyohon-120616-1.pdf>
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena, 2014. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Tallinna: Raamatutrukikoda.
- Hoikkala, Susanna 2016. *Havaintoja jälkihuoltoa koskevasta kokemuksesta ja tutkimustiedosta*. Teoksessa Pukkio, Saana. & Hipp, Tiia. *Mikä jälki jää? Opas lastensuojelun jälkihuoltotyöhön*. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. 29-46. Viitattu 18.4.2022. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Opas-lastensuojelun-jalkihuoltotyohon-120616-1.pdf>
- Koskela, Teija, Reis, Tiina, & Sinkkonen, Hanna-Maija 2016. *Irrallisuudesta osallisuuteen – valmiuksia koulupudokkuuden vähentämiseen*. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 18(4), 9– 23. Viitattu 20.4.2022. <https://journal.fi/akakk/article/view/84824/43901>
- Laaksonen, Sari (toim.) 2004. *Jälkihuolto-opas. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 17*. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto
- Laki lastensuojelulain muuttamisesta §75 12.4.2019/542. Viitattu 13.4.2022 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190542>

- Lämsä, Anna-Liisa 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Väitöskirja. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta, Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö. Viitattu 23.4.2022 <http://jul-tika.oulu.fi/files/isbn9789514290213.pdf>
- Manelius, Minna 2022. Suullinen tiedonanto. 18.3.2022. Lastensuojelunjälkihuollon asiakkaiden koulupudokkuus. Helsinki.
- Mansner, Riitta 2020. Superhetket nuoren itsenäistymisen polulla. teoksessa Yliruka, Laura, Kantoluoto, Anne Heino, Tarja Laine, Terhi & Hipp, Tiia (toim.) 2020. Itsenäistymistä ja hyvinvointia tukeva jälkihuolto ja nuorten aikuisten sosiaalityön mallinnus osana lastensuojelun VIP-nuorten palvelupolkua. THL Työpäpaperi 32/2020. Helsinki: Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. 36–47. Viitattu 20.4.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-552-0>
- Määttä, Anne & Keskitalo, Elsa 2014. Ulkoringiltä sisärinkiin. Kumuloituneista ongelmista kärsivät nuoret aikuiset pirstaleisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka 79 (2014):2. 197–207
- Nuortennetti, verkkosivu. Viitattu 23.4.2022. <https://www.nuortennetti.fi/2020/10/suhteet-vanhempiin/>
- Nuutinen, Hanna & Pesonen, Heli. 2020. Itseohjautuvuus ohjauksen haasteena ja tavoitteena. Teoksessa Määttä, Mirja & Souto, Anne-Mari (toim.) 2020. Tutkittu ja tulkittu Ohjaamo. Nuorten ohjaus ja palvelut integraatiopyörteessä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 70–80. Verkkojulkaisu 154. Viitattu 20.4.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2017102650308>
- Paananen, Reija & Gissler, Mika 2014. Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien. Teoksessa: Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveys ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2014. 208-2015. Viitattu 19.4.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-270-6>
- Pukkio, Saana. & Hoikkala, Susanna., (2016) Jälkihuolto kasvun ja itsenäistymisen tukena. Teoksessa: Pukkio, Saana & Hiip, Tiia (toim.) (2016). Mikä jälki jää? Opas lastensuojelun jälkihuoltotyöhön. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. 6-24. Viitattu 23.4.2022 <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Opas-lastensuojelun-jalkihuoltotyohon-120616-1.pdf>
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. Boobeat kirjasovellus. Viitattu 13.4.2022
- Tilastokeskuksen verkkosivut. Viitattu 19.4.2022. http://www.stat.fi/til/kkesk/2018/kkesk_2018_2020-03-12_tau_003_fi.html
- THL:n verkkosivut, lapset, nuoret ja perheet. Viitattu 11.4.2022 <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy>
- TE-toimiston verkkosivut. Viitattu 23.4.2022 <https://tyomarkkinatori.fi/>
- Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymän verkkosivut. Itsenäistyvän nuoren roolikartta. Viitattu 18.4.2022 ja 5.5.2022. <https://www.vslk.fi/index.php?id=21>

- Saari, Juho 2019. Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019: 43 Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 13.4.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4084-0>
- Savolainen, Janne, Virnes, Elise, Hilpinen, Merja & Palola, Elina 2015. Nuorisotakuu-työryhmän loppuraportti ja suositukset jatkotoimiksi. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. (19) Viitattu 18.4.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-227-970-5>
- Tilastokeskuksen verkkosivut. Tilastokeskus 2020. Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen keskeyttäminen. 1798–9280. Peruskoulun koulupudokkaat lukuvuosina -taulukko. Viitattu 20.10.2021. <https://www.stat.fi/meta/kas/koulupudokas.html>
- Toiviainen, Sanna, 2019 Suhteisia elämänpolkuja. – Yksilöiden elämänhallintaa? Koulutuksen ja työn marginaalissa olevien nuorten toimijuus ja ohjaus. Nuorisotutkimus/Nuorisotutkimusseura. Viitattu 20.4.2022 https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/suhteisia_elamanpolkuja_toiviainen.pdf
- Uusikangas, Silja & Hiilamo Heikki 2020. Nuorten aikuisten aktivointi, sanktiot ja poiskäynnäyttäminen TE-palveluissa. Teoksessa Määttä, Mirja & Souto, Anne-Mari, (toim.). Tutkittu ja tulkittu Ohjaamo Nuorten ohjaus ja palvelut integraatiopyörteessä. Verkkojulkaisu. Tutkittu ja tulkittu Ohjaamo. 120-145. Viitattu 23.4. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2017102650308>
- Vauhkonen, Teemu & Hoikkala Tommi, 2020. Syrjäytymisen lasku Tutkimus syrjäytymisestä, sen kustannuksista ja kohdennetun nuorisotyön vaikuttavuudesta. Viitattu 13.4.2022. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/syrjaytymisen_lasku.pdf
- Vauhkonen, Teemu, Kallio, Johanna & Erola, Jani 2017. Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka (82):5. Luettu 13.4.2022 <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2017102650308>
- Ylitalo, Pertti (toim.) 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki: Kuntatalon paino. 33-38. Viitattu 18.4.2022 ja 5.5.2022 https://vslk.fi/uploads/files/519352_Roolikartta_verkkojulkaisu.pdf

LIITTEET

Haastattelukysymykset:

1. Mitä työtä teet?
2. Miten autat opiskelua vierastavaa nuorta?
3. Tapaatko työssäsi 18 vuotta täytäneitä koulupudokkaita?
4. Miten auttaisit nuorta aikuista saamaan peruskoulun päättötodistuksen?
5. Miten suhtaudut viikonloppukoulusta nuorille aikuiselle?
6. Mikä olisi mielestäsi paras ratkaisu saada peruskoulun päättötodistuksen?

